

CRP: รูปแบบการสอนสังคมศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ Social Studies Teaching Models for Creativity and Productivity in the Knowledge-Based Economy Era

ศิริศุภร์ ศิริโชคชัยตระกูล

Sirisukr Sirichokchaitrakool

อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์)

อีเมล: sirisi@kku.ac.th

วันที่รับบทความ (Received)

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised)

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)

16 กุมภาพันธ์ 2564

20 เมษายน 2564

1 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

รูปแบบการสอนที่ช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ คือ วิธีการสอนที่สามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ได้ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดของการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP Model) ในวิชาสังคมศึกษา บทความได้ยกตัวอย่าง รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้อันประกอบด้วย 1) การสอนแบบตกผลึก (Crystal-based Learning) 2) การสอนด้วยวิธีการวิจัย (Research-based Learning) และ 3) การสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-based Learning) จุดเด่นของรูปแบบ CRP Model คือ การใช้กระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถขยายความคิด ได้ลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) การนำรูปแบบ CRP Model ไปใช้ในการสอนสังคมศึกษาเป็นการพัฒนานวัตกรรมการสอนที่น่าสนใจรูปแบบหนึ่งและเป็นการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ, การสอนสังคมศึกษา, เศรษฐกิจฐานความรู้

ABSTRACT

A teaching model that promotes learning skills of learners in the social, economic era, knowledge base is a teaching method that can create new knowledge. The purpose of this academic paper is to present the concepts of the CRP Model in social studies. The components of the model consist of 1) Crystal-based Learning 2) Research-based Learning and 3) Productivity-based Learning. The strength of the CRP Model is the use of teaching processes that allow students to expand ideas. Can act and seek knowledge on their own based on the concept of self-knowledge theory (Constructivism) The use of the CRP Model

in social studies teaching is the development of an interesting teaching innovation and the development of learners. Which is an important force in the development of the country.

Keywords: CRP Teaching Model, Social Studies Teaching

บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกก้าวเข้าสู่ยุคสังคมแบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based economy) ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อใช้เป็นฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่เจริญก้าวหน้าสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้อย่างทัดเทียม ส่งผลให้มีความจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งการศึกษาเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อน โดยจะต้องมีการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาด้านการวิจัยรวมทั้งการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ทำให้โลกแห่งการศึกษาต้องปรับปรุงพัฒนาให้ทันกับยุคสมัยและผู้เรียนจะต้องมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ย่อมขึ้นอยู่กับรูปแบบการสอนของครู ครูต้องปรับรูปแบบการสอนให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนร่วมมือกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นรูปธรรมชัดเจน มีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาใกล้ชิดด้วยกระบวนการสอนหลากหลายรูปแบบ ซึ่งครูคือบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาสู่การปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เกิดคุณภาพและมาตรฐานตามหลักสูตร (แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย, 2561)

การสอนวิชาสังคมศึกษานับว่ามีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ผู้เขียนจึงขอนำเสนอรูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP) มาใช้ในการสอนของครูวิชาสังคมศึกษา เกิดจากแนวคิดที่จะพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยเน้นการเรียนรู้จากการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง การหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบโดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย และใช้วิจัยมาร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เน้นกระบวนการกลุ่ม การระดมความคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัญหาใหม่ๆ ที่ต้องเผชิญในอนาคต เป็นวิธีการสอนที่ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะเด็กไทยที่พึงประสงค์กล่าวคือให้เด็กมีทักษะการแก้ปัญหาและการวิเคราะห์ มีการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการคิดที่ไม่ยึดติดกรอบเดิม มองเห็นสิ่งต่างๆ ในมุมมองใหม่ๆ รู้จักการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการสื่อสารและการร่วมมือ ดังนั้นกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP) จะช่วยสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนไปสู่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนรุ่นใหม่ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ในปัจจุบัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ, 2554)

รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP) สู่ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

รูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (Creative and Productive Teacher Education: CRP) มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการจัดแนวทางการศึกษาโดยเน้นที่คุณลักษณะที่พึงประสงค์หรือที่เรียกว่า คุณลักษณะพึงประสงค์ 4 ร. ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์และคณะ, 2550)

1) รู้ทัน รู้โลก (Smart consumer) การพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยอาศัยความรู้และทักษะในการสืบค้นความรู้ แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้

2) เรียนรู้ชำนาญ เชี่ยวชาญการปฏิบัติ (Breakthrough thinker) การนำข้อมูลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยการคิดใหม่ การคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการคิดที่ไม่ยึดติดกรอบเดิม มองเห็นสิ่งต่างๆ ในมุมมองใหม่ๆ และมีจิตใจมุ่งมั่น ตั้งใจทำงานไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคนำไปสู่ความสำเร็จ

3) รวมพลัง สร้างสรรค์สังคมไทย (Social concern) โดยมีการทำงานแบบร่วมมือเป็นทีม และสร้างเครือข่าย มีความสามารถในการบริหารจัดการและการวางแผน กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นการปลูกฝังความคิดและความเชื่อที่เป็นประชาธิปไตย

4) รักวัฒนธรรมไทย ใฝ่สันติ (Thai pride) โดยมีคุณธรรม รู้จักรากเหง้า ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งสามารถสรุปการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ดังภาพที่ 1 ได้ดังนี้

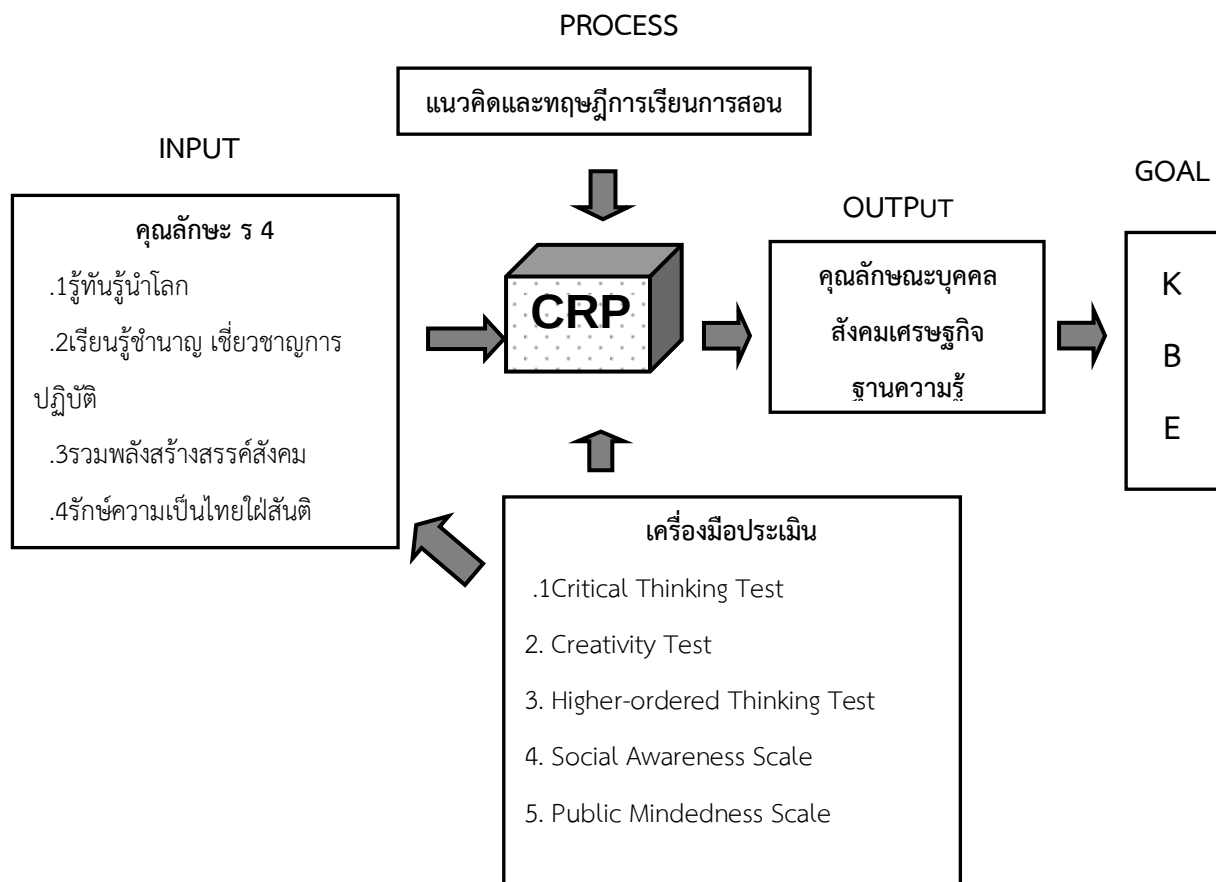

ภาพที่ 1 โครงการวิจัยที่ได้พัฒนาสำหรับการเปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้

(ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ, 2550)

ส่วนสำคัญของโครงการนี้อยู่ที่การเปลี่ยนผ่านการศึกษาตามหลักสัจตติลา หลักสำคัญ 7 ประการ ซึ่งหลักการของสัจตติลาในข้อแรก คือ คุณลักษณะของบุคคลที่พึงประสงค์ในเศรษฐกิจความรู้จำเป็นจะต้อง รู้จักคิดวิเคราะห์ มั่นใจในตนเอง กระตือรือร้น และตามทันโลก พร้อมทั้งเป็นผู้ผลิตผู้สร้างอย่างดีด้วยและต้อง สร้างให้ได้คุณภาพแข่งขันกับโลกได้ แต่ก็คำนึงถึงความเป็นไทยด้วยเช่นกัน ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะ ๔ร คือ รู้ทันรู้ंनाโลก เรียนรู้ชำนาญเชี่ยวชาญปฏิบัติ รวมพลังสร้างสรรค์สังคมและรักษ์ความเป็นไทยใฝ่สันติ เมื่อ ได้คุณลักษณะเป็นหลักที่ ๑ แล้ว หลักที่ ๒ หลักที่ ๓ ก็จะตามมาคือ หลักสูตรทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่าง สนุกสนาน รู้จักตนเอง รู้ว่าจะเน้นไปที่จุดใดและให้สำเร็จผลตามที่ตัวเองเน้นจึงเป็นเรื่อง Fund, Find, Focus

และ Fulfillment พร้อมกับตามด้วยการสอนในแนวสร้างสรรค์และผลิตภาพ ได้แก่ การสอนแบบตกลึก แบบวิธีวิจัยและเชิงผลิตภาพ ซึ่งแบบการสอน CRP สู่ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้รูปตามภาพที่ 2 ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 สรุปแบบการสอน CRP สู่ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (KBE: Knowledge-based Economy)
(ไพฑูรย์ สีนลรัตน์และคณะ, 2550)

กระบวนการสอนตามแบบการสอนแบบ CRP ที่ประกอบด้วยการเรียนการสอนแบบตกลึก (Crystal-Based Instructional Model) รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Instructional Model) และรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Instructional Model) เป็นแนวการสอนที่สร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยแนวคิดทฤษฎีที่เป็นรากฐานของรูปแบบการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ) CRP Modelประกอบด้วย (8 แนวคิดทฤษฎี/หลัก ดังนี้

1. การเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Self-Regulated learning) คือ การเรียนรู้ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนและดำเนินการเรียนรู้เป็น 3 ระยะคือ 1) กำหนดเป้าหมายและวางแผนในการเรียน 2) ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และ 3) ประเมินผลการเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและรู้จักรับผิดชอบ

2. การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Directed learning) คือ การให้โอกาสผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การตั้งเป้าหมายและความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง การเลือกวิธีการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งความรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการประเมินตนเองโดยผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดเตรียมแหล่งการเรียนรู้ กระตุ้นแนวคิดและให้คำปรึกษา

3. การเรียนรู้ในบริบทจริง (Situated learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติในสถานการณ์จริงหรือในบริบทที่เหมือนจริง เน้นการแก้ปัญหา ปฏิบัติตามภาระงานที่ได้รับและสามารถผลิตผลงานที่มีรูปแบบของตนเอง มีความมุ่งมั่นที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย

4. การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย 3-6 คน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการพึ่งพากันเพื่อความสำเร็จร่วมกัน 2) การมีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด 3) ความรับผิดชอบของสมาชิก โดยทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ 4) ใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานกลุ่มที่ช่วยให้การทำงานร่วมกันประสบความสำเร็จ และ 5) การวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มเรียนรู้และปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

5. การเรียนรู้แบบร่วมกัน (Collaborative learning) คือ การเรียนรู้ที่มีผู้เรียนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปร่วมกันศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างเต็มความสามารถในเรื่องที่สมาชิกกลุ่มให้ความสนใจ เป็นการเรียนแบบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการเรียน (Learn to learn) เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริง ปัญหาที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ต้องมีความหมายและความสัมพันธ์กับผู้เรียน รวมทั้งน่าสนใจกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น เพื่อดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่การคิดหาวิธีการแก้ปัญหา

7. การเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-based learning) คือ การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย ตั้งข้อคำถามหรือมองเห็นปัญหา พร้อมทั้งหาคำตอบได้ด้วยตนเองจากการแสวงหาข้อมูลที่หลากหลาย วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจนได้คำตอบที่มีเหตุผลเชื่อถือได้

8. การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based learning) คือ การเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกโครงการที่ตนสนใจ โดยร่วมกันกำหนดเรื่องที่ตนสนใจ วางแผนการทำโครงการร่วมกัน ศึกษาหาข้อมูลความรู้และลงมือปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ จากนั้นจึงเขียนรายงานแล้วนำเสนอต่อสาธารณชนและอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้

ลักษณะร่วมของการเรียนรู้ทั้ง 8 รูปแบบ คือ การใช้กระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถขยายความคิด ได้ลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ซึ่งเป็นการสอนเชิงรุกที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนการสอนเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีรายละเอียดการเรียนการสอนดังนี้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์และคณะ, 2550)

1. การเรียนการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Learning)

การเรียนการสอนรูปแบบนี้เป็นวิธีการเรียนที่ผู้เรียนต้องค้นหาความรู้ด้วยตนเองตามประเด็นที่ผู้สอนได้ให้แนวทางไว้โดยถ่ายทอดความรู้ในลักษณะการเขียน การพิจารณา การไตร่ตรอง การอภิปราย การวิเคราะห์วิพากษ์ผลงานร่วมกันกับเพื่อนจนผู้เรียนสามารถถ่วงถ่วงความคิด เกิดการตกผลึกทางความคิดได้ด้วยตนเองและได้ผลผลิตที่เป็นงานเขียน รูปแบบนี้มีการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ (1) วางแผนและเรียนรู้: การเรียนรู้แบบกำกับตนเองและการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Plan and Learn: Self-Regulated Learning/ Self-Directed Learning) (2) นำเสนอและอภิปราย: การเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Present and Listen: Cooperative Learning/Collaborative Learning) (3) ประมวลและปรับแก้: การเรียนรู้แบบกำกับตนเองและการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Gather and Revise: Self-Directed Learning) (4) ตกผลึก: การเรียนรู้แบบกำกับตนเองและการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Crystallize: Self-Regulated Learning/Self-Directed Learning)

2. การเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Learning)

การเรียนการสอนด้วยวิธีการวิจัยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำผลการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เน้นกระบวนการค้นคว้าโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และสร้างองค์ความรู้ ผักกาดำ การแสวงหาความรู้คำตอบที่สงสัย โดยมี 4 ขั้นตอน คือ (1) กำหนดปัญหา: การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก และการเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นหลัก (Define: Problem-Based Learning/Research-Based Learning) (2) วางแผนงาน: การเรียนรู้แบบนำตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Design: Self-Directed Learning/Collaborative Learning) (3) ดำเนินการตามแผน: การเรียนรู้แบบใช้วิจัยเป็นหลักและการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Implement: Research-Based Learning/Collaborative Learning) (4) การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา: การเรียนรู้ตามบริบทจริงและการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Improvement: Situated Learning/Collaborative Learning)

3. การเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Learning)

เป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายด้วยตัวผู้เรียนเองตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ภายใต้แนวคิดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันตามความสนใจ ขั้นตอนในการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมี 4 ขั้นตอน คือ (1) เตรียมบริบทตามสภาพจริง: การเรียนรู้ตามบริบทจริง (Prepare Real Learning Context: Situated Learning) (2) ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้: แบบนำตนเองและการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Set Goals: Self-Directed Learning/Cooperative Learning) (3) วางแผนและดำเนินการ: การเรียนรู้แบบร่วมกัน (Plan Working Process: Collaborative Learning) (4) ติดตามและประเมินผลงาน: การเรียนรู้แบบโครงการ (Follow Up and Assess: Project-Based Learning)

แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย CRP MODEL ในรายวิชาสังคมศึกษา

การออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP MODEL) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ประกอบไปด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบตก

ผลึก (Crystal-Based Learning) การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Learning) และการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Learning) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Learning) หมายถึง วิธีการเรียนที่ผู้เรียนต้องค้นหาความรู้ด้วยตนเองตามประเด็นที่ผู้สอนได้ให้แนวทางไว้โดยถ่ายทอดความรู้ในลักษณะ การเขียน การพิจารณา การไตร่ตรอง การอภิปรายการวิเคราะห์วิพากษ์ ผลงานร่วมกันกับเพื่อนจนเกิดการตกผลึกทางความคิดได้ด้วยตนเอง และได้ผลผลิตที่เป็นงานเขียน มี 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการสอนตกผลึกไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนและเรียนรู้ ➡ ผู้เรียนศึกษาหัวข้อของการเรียนให้ชัดเจน จากนั้นค้นคว้าข้อมูลในประเด็นที่เลือกและลงมือเขียนผลงาน

ขั้นที่ 2 นำเสนอและอภิปราย ➡ ผู้เรียนวางแผนการทำงานจากเรื่องที่สนใจ มีการคาดคะเนคำตอบและวิธีการในการแสวงหาความรู้โดยวิธีการสืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีครูช่วยกระตุ้นความคิด และร่วมอภิปรายวิธีการศึกษากับผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ประมวลและปรับแก้ ➡ ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากการอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อปรับแก้ผลงานให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ตกผลึก ➡ ผู้เรียนนำเสนอผลงานที่ผ่านการปรับแก้แล้วต่อชั้นเรียน สามารถสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบตกผลึก (Crystal-Based Learning) ผู้เขียนขอแนะนำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “เด็กรุ่นใหม่ใส่ใจการบริโภค” ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มต้นด้วยขั้นที่ 1 การวางแผนและเรียนรู้: ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงหลักการในการเลือกซื้อสินค้าและบริการว่ามีลักษณะอย่างไรรวมทั้งร่วมกันศึกษาวิธีพิจารณาสินค้าก่อนการตัดสินใจซื้อจากใบภารกิจ/กิจกรรม ขั้นที่ 2 นำเสนอและอภิปราย: ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานลงในกระดาษ 3 ตามความสนใจของกลุ่ม เช่น แผนผังความคิด, แผนภาพ หรือรูปภาพประกอบคำบรรยาย ขั้นที่ 3 ประมวลและปรับแก้: ผู้เรียนนำผลงานมานำเสนอที่หน้าชั้นเรียนทุกกลุ่ม และได้ร่วมกันอภิปราย, วิพากษ์งานและมีการให้คะแนนตามแบบประเมินผลงานกลุ่ม ขั้นที่ 4 ตกผลึก: ผู้เรียนนำผลงานของกลุ่มตนมาปรับแก้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อสังเกตที่ควรคำนึงถึงในการสอนรูปแบบนี้คือ เป็นการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาสาระ และกรณีที่ผู้เรียนมีระดับความรู้แตกต่างกัน ครูสามารถนำขั้นที่ 2 และ 3 มาจัดกระทำซ้ำจนกว่าจะได้ผลผลิตที่เป็นไปตามโครงร่างที่กำหนดไว้ถ้ากรณีที่มีจำนวนผู้เรียนมาก การนำเสนอผลงานในชั้นที่ อาจเป็นการนำเสนองาน 4 เขียนเชิงวิชาการต่อผู้สอน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องเวลาในการสอน

2. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Learning) หมายถึง วิธีการเรียนที่นำผลการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เน้นกระบวนการค้นคว้าโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และสร้างองค์ความรู้ ฝึกทักษะการแสวงหาความรู้คำตอบที่สงสัย โดยมี 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการสอนด้วยวิธีการวิจัย ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ➡ ผู้เรียนกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาวิจัย วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการคาดคะเนคำตอบเพื่อจะได้นิยามปัญหาให้ชัดเจน ครูและผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์จุดติดขัดของคำตอบที่คาดคะเนไว้ตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 วางแผนงาน ➡ ผู้เรียนวางแผนว่าแต่ละปัญหาจะต้องเลือกวิธีการในการศึกษาค้นคว้าอย่างไรและดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้

ขั้นที่ 3 ดำเนินการตามแผน ➡ ผู้เรียนดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ สอบถามหรือสัมภาษณ์ ค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารต่างๆ รูปภาพ สื่อการเรียนรู้ต่างๆ แล้วแต่ลักษณะของปัญหาและแผนที่วางไว้ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ตีความหมาย และเตรียมสรุปผลการค้นคว้าวิจัยที่ค้นพบ

ขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา ➡ ผู้เรียนเขียนสรุปผลการดำเนินการทั้งหมดแล้วนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย อาจใช้วิธีการเขียนรายงานหรือชิ้นงานอื่นๆ แล้วร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสรุปความคิดรวบยอด

ตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการวิจัย (Research-Based Learning) ผู้เขียนขอแนะนำเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “สิทธิพื้นฐานต้องเรียนรู้” ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มต้นด้วยขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา: ผู้เรียนรับชมวิดีโอที่คนในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิผู้บริโภคที่ครูได้พิจารณามาแล้วว่าเหมาะสมในการนำมาใช้ตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการวิเคราะห์และเลือกปัญหา โดยใช้คำถามกระตุ้นแนวคิดเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ขั้นที่ 2 วางแผนงาน: ผู้เรียนตอบคำถามตามประเด็นปัญหา โดยครูเลือกใช้คำถามที่เป็นปลายเปิด เช่น ผู้เรียนคิดว่าเหตุการณ์นี้มีผลเกี่ยวข้องกับชีวิตของเราอย่างไร หรือหากเกิดเหตุการณ์แบบนี้กับผู้เรียนหรือคนในครอบครัวของเรา จะสามารถดำเนินการอย่างไรได้บ้าง ขั้นที่ 3 ดำเนินการตามแผน: ผู้เรียนเลือกระเบียบวิธีวิจัยแบบต่างๆ เช่น อาจจะใช้วิธีการเชิงสำรวจด้วยการใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบบันทึกแล้วรวบรวมข้อมูลเพื่อเป็นคำตอบหรือใช้วิธีเชิงบรรยายในการศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร หนังสือ รูปภาพ หรืองานวิจัยต่างๆ แล้วรวบรวมข้อมูลเป็นคำตอบ โดยใช้ใบภารกิจ/กิจกรรม และร่วมกันศึกษาข้อมูล แสดงความคิดเห็น อภิปรายข้อมูลที่ได้แล้วมารวบรวมและทำการบันทึกเป็นข้อมูลของกลุ่ม ขั้นที่ 4 การนำผลที่ได้ไปใช้แก้ปัญหา: ผู้เรียนนำเสนอผลงานในรูปแบบของรูปเล่มรายงาน และมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียนทุกกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อสังเกตที่ควรคำนึงถึงในการสอนรูปแบบนี้คือ รูปแบบนี้เหมาะสมกับทุกประเภทวิชาที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการหาคำตอบแก้ปัญหาแสวงหาความรู้ และคิดค้นสิ่งใหม่ สามารถใช้กับหน่วยการเรียนรู้ใดหน่วยการเรียนรู้หนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ตลอดทั้งภาคการศึกษา แต่อาจใช้เวลามากกว่า 1 คาบ และพิจารณาให้เหมาะสมกับระดับชั้นและสาขาวิชา และผู้สอนต้องตระหนักว่าการสอนด้วยวิธีการวิจัยเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนรู้ “วิธีการเรียนและวิธีการแสวงหาความรู้” มากกว่าเรียน “ตัวความรู้หรือเนื้อหาวิชาที่สำเร็จรูป” เนื้อหาวิชามีมากมาย แต่จะเน้นคุณภาพในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนเป็นอันดับแรก (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทัศนีย์ บุญเติม, 2546 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2546)

3. การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Learning) หมายถึง การเรียนการสอนในรูปแบบของการทำโครงการที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานจากกิจกรรมการเรียน

และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันตามความสนใจ โดยมี 4 ขั้นตอน ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์ขั้นตอนของรูปแบบการสอนด้วยวิธีการสอนเชิงผลิตภาพ ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมบริบทตามสภาพจริง ⇨ ผู้เรียนเลือกหัวข้อในการทำโครงการในเรื่องที่สนใจ โดยมีครูคอยชี้แนะ ช่วยเหลือ และสามารถนำไปศึกษาเพิ่มเติมด้วยการทำโครงการได้

ขั้นที่ 2 ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ ⇨ ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการทำงานจากเรื่องที่สนใจ มีการคาดคะเนคำตอบและกำหนดวิธีการว่าจะศึกษาอย่างไรบ้าง ใช้วิธีการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลตามเค้าโครงการเขียนโครงการ โดยมีครูช่วยกระตุ้นความคิดและร่วมอภิปรายกับผู้เรียน

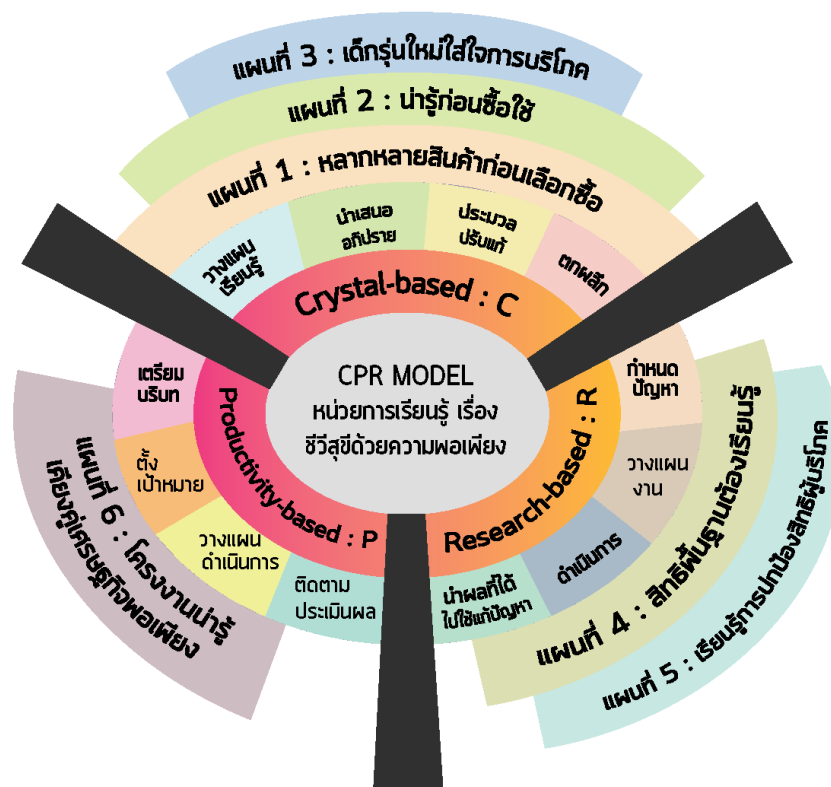
ขั้นที่ 3 วางแผนและดำเนินงาน ⇨ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ บันทึกข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีครูดูแล ให้คำปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

ขั้นที่ 4 ติดตามและประเมินผลงาน ⇨ ผู้เรียนสรุปผลการศึกษาดำเนินการและหาวิธีการนำเสนอผลงานที่เหมาะสมกับโครงการที่ทำ และผู้เรียนประเมินผลตามสภาพจริงโดยมีครู นักเรียนและเพื่อนร่วมประเมิน

ตัวอย่างของการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity-Based Learning) ผู้เขียนขอเสนอแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง “โครงการนำรู้เคียงคู่เศรษฐกิจพอเพียง” ในสาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เริ่มต้นด้วยขั้นที่ 1 เตรียมบริบทตามสภาพจริง: ผู้เรียนรับชมวิดีโอในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 เพื่อให้ผู้เรียนได้รับแรงบันดาลใจ จากนั้นผู้เรียนร่วมกันกำหนดหัวข้อที่สนใจเกี่ยวกับเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 2 ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้: ผู้เรียนวางแผนการทำงานและกำหนดวิธีการว่าจะศึกษาอย่างไรโดยการบันทึกข้อมูลลงในโครงร่างโครงการที่ครูให้ โดยใช้วิธีการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลตามเค้าโครงการเขียนโครงการ ขั้นที่ 3 วางแผนและดำเนินงาน: ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลตามหัวข้อในโครงร่างโครงการ โดยการสืบค้นจากเว็บไซต์หรือสืบค้นจากตำรา เอกสาร หนังสือ หรือจากห้องสมุดของโรงเรียน และนำเสนอโครงร่างโครงการที่กลุ่มจนครบทุกกลุ่ม โดยครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำโครงการและศึกษาการทำผังโครงการจากใบความรู้ ขั้นที่ 4 ติดตามและประเมินผลงาน: ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นโครงการซึ่งมีรูปแบบและขนาดของผังโครงการตามรูปแบบ และจัดทำบัตรเชิญผู้เรียนห้องอื่นๆ มาร่วมชมนิทรรศการ ซึ่งอาจจัดเป็นนิทรรศการเล็กๆ ภายในชั้นเรียนก็ย่อมได้ตามแต่ความสะดวกหรือความเหมาะสมของสถานที่ภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ประเมินผลตามสภาพจริงโดยมีครู นักเรียนและเพื่อนร่วมประเมิน

ข้อสังเกตที่ควรคำนึงถึง คือ รูปแบบนี้เหมาะกับเนื้อหาที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการผลิตชิ้นงาน และแหล่งชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ สามารถใช้กับหน่วยการเรียนรู้บางหน่วยได้โดยไม่ต้องใช้ตลอดทั้งภาคการศึกษา อาจใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมง ซึ่งขั้นตอนหลัก 4 ขั้นเป็นสิ่งจำเป็นโดยแต่ละขั้นสามารถปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้เรียน

จากการจัดการเรียนการสอนทั้งสามรูปแบบสามารถแสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบการสอน CRP ในวิชาสังคมศึกษา ได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของรูปแบบการสอน CRP ในวิชาสังคมศึกษา สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้เรื่องชีวิตด้วยความพอเพียง สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

จุดเด่นของการสอน

รูปแบบวิธีการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (CRP Model) ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจากสภาพการณ์ของการเรียนการสอนทั้ง 3 รูปแบบ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มเมื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันทำให้เกิดการยอมรับฟังผู้อื่นและมีทักษะทางสังคมเพิ่มมากขึ้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเองและเมื่อเกิดปัญหาจะทำให้ค้นพบวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเหมาะสมโดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย กิจกรรมการจัดการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อสร้างชิ้นงานอันเกิดจากการตกผลึกทางความคิด ทั้งนี้ผู้เรียนมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่การรวบรวมความรู้ การทำความเข้าใจ การสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้และถ่ายทอดออกมาเป็นงานเขียนด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้วิเคราะห์ผลงานร่วมกับผู้เรียนและคอยสอดแทรกทักษะการคิด ค่านิยมและจริยธรรมให้เกิดมีในตัวผู้เรียน ดังนั้นรูปแบบการสอนนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีเอกลักษณ์และเป็นวิธีการสอนที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาผู้เรียน

บทสรุป

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนโดยต้องกระทำอย่างมุ่งมั่นและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยเฉพาะในช่วงที่การศึกษาไทย

อยู่ในระหว่างการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ หรือ CRP MODEL สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง หาวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเหมาะสมโดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย และได้ใช้วิจัยมาร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เน้นกระบวนการกลุ่ม การระดมความคิดเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและสร้างสรรค์ ตลอดจนผู้สอนสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์และคณะ(25) .46การเรียนการสอนที่มีการวิจัยเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร .(: คณะ

ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2550). *โครงการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน CRP*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2554). *CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2561). การเรียนรู้เชิงรุก: กิจกรรมท้าทายสำหรับผู้เรียนในยุคการศึกษา 4.0.

วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 8(3), 61-71.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.